

Asia: VN/10478/2019 ja VM089:00/2019

Suomen julkisten hankintojen kansallinen strategia

Yleiset kansalliseen hankintastrategiaan liittyvät kysymykset

1. Onko kansallinen hankintastrategia tarpeellinen?

On

2a. Valitkaa tärkein tahtotila organisaationne näkökulmasta.

Toimivat palvelut, laatu, osallisuus, markkinat

Jos haluatte, voitte esittää perustelut, miksi valitsitte ko. tahtotilan?

YK:n vammaisyleissopimuksen julkista valtaa koskevana yleisenä velvoitteena artikla 4.3 edellyttää, että kaikissa vammaisia henkilöitä koskevissa poliittisissa päätöksissä tulee osallistaa heidät ja tiiviisti neuvotella heidän ja heitä edustavien vammaisjärjestöjen kanssa. Vammaisten henkilöiden osallistaminen heitä koskevien palveluiden järjestämiseen merkitsee positiivista erityiskohtelua ja se voidaan toteuttaa monin eri tavoin, kuten esim. asiakasraadien tai vammaisneuvoston kautta.

2b. Valitkaa toiseksi tärkein tahtotila organisaationne näkökulmasta.

Sosiaalinen kestävyys

Jos haluatte, voitte esittää perustelut, miksi valitsitte ko. tahtotilan?

YK:n vammaisyleissopimuksen artikla 27 edellyttää Suomelta vammaisten ihmisten työllistymisen edistämistä. Sosiaalisesti kestäväillä hankinnoilla on potentiaalia edistää vammaisten ihmisten oikeutta työn tekoon.

2c. Valitkaa kolmanneksi tärkein tahtotila organisaationne näkökulmasta

Tiedolla johtaminen, vaikuttavuus

Jos haluatte, voitte esittää perustelut, miksi valitsitte ko. tahtotilan?

Suomessa ei ole kattavasti tietoa vammaisista henkilöistä tai heidän tarpeistaan. Tiedon lisääminen on tarpeellista, jotta erilaiset hankinnat palvelevat myös vammaisia henkilöitä. Hankinnoilla pystytään edistämään myös esteettömyyttä yhteiskunnassamme. Tämä edellyttää hankkijoilta myös

ymmärrystä esteettömyydestä. YK:n vammaisyleissopimuksessa määritelty esteettömyys on uusi ihmisoikeus, koska sen merkitys on erittäin tärkeä vammaisille ihmisille, mutta sen edistäminen on toteutunut hitaasti yhteiskunnissa. Vammaiselle henkilölle esteettömyys merkitsee fyysisen ympäristön ja tilojen sekä henkisen että sosiaalisen ympäristön saavutettavuutta ja ennen kaikkea myös palveluiden ja tuotteiden helppokäyttöisyyttä. Esteettömyys merkitsee samalla erilaisten vuorovaikutukseen ja tiedonsaannin saavutettavuuteen liittyviä asioita.

3. Onko organisaationne valmis sitoutumaan kansallisen julkisten hankintojen strategian tavoitteiden edistämiseen?

Kyllä, osaan tavoitteista

4. Onko luonnos kansallisesta hankintastrategiasta toteuttamiskelpoinen?

Pääosin kyllä

5. Minkä tahtotilan tavoitteiden toteutuminen vaatisi eniten panostusta organisaatiossanne?

-

Perustelut miksi

-

Strateginen johtaminen -tahtotila: Hankintoja johdetaan strategisena toimintona ja hankintojen potentiaali hyödynnetään tavoitteiden saavuttamisessa

Lausuntonne Strateginen johtaminen –tahtotilasta, yleiset huomiot

Invalidiliitto näkee hyvänä sen, että julkisille hankinnoille määritellään tahtotilat ja julkiset hankinnat nähdään strategisen johtamisen toimintona. Kuten tahtotilassa on todettu, julkisten hankintojen euromääräinen volyyymi on merkittävä. Volyymi on suunnattava yhteiskunnan kannalta merkityksellisesti.

1. Hankintayksiköt tunnistavat strategisesti merkittävimmät hankintakokonaisuudet ja edistävät strategisten tavoitteidensa saavuttamista hankintojen avulla

-

2. Hankintoja johdetaan kansallisesti ja hankintayksikötasolla ammattimaisesti koko elinkaaren ajan

-

3. Hankinnoissa varaudutaan riittävällä tavalla häiriötilanteisiin sekä normaali- että poikkeusoloissa

-

4. Hankinnat ovat osa organisaatioiden tulos- ja omistajaohjausta

-

Kommenttinne Strateginen johtaminen –tahtotilan toimenpide-ehdotuksista. Minkälaisella tekemisellä saavuttaisimme parhaiten esitetyt tavoitteet?

Kyvykkyydet -tahtotila: Tehdään julkiset hankinnat ammattimaisesti ja osaamista jatkuvasti kehittäen

Lausuntonne Kyvykkyydet –tahtotilasta, yleiset huomiot

Kuten tahtotila on sanoitettu: ”osaamisen kehittämisessä ei tule keskittyä pelkästään kilpailutusprosessin tekniseen läpivientiin, vaan tarvetta tulee arvioida laajemmin huomioiden koko prosessi organisaation tarpeiden suunnittelusta tehtyjen sopimusten ja toimittajien hallintaan.” Invalidiliiton näkemyksen mukaan monia kilpailutuksia on viime vuosina vammaisten ihmisten osalta toteutettu siten, että tarpeista ei ole ollut kattavasti hankkijalla tietoa. Tällöin hankinta ei ole ollut onnistunut hankkijan, palveluntarjoajan eikä asiakkaan kannalta. Tiedolla johtaminen on ainoa keino, millä vältetään epäonnistuneilta hankinnoilta. Hankinnoissa pelkkä teknisluonteinen hankintaprosessin osaaminen ei ole riittävää, vaan hankinnassa olisi hyödynnettävä monialaista osaamista tarpeen vaatiessa (esim. työllisyyspalvelujen hankinnoissa työkykykoordinaattorin hyödyntäminen).

1. Kokonaiskuvan saaminen julkisten hankintojen osaamistasosta Suomessa

2. Julkisiin hankintoihin liittyvän osaamisen ylläpitäminen ja kehittäminen sekä strategisella että operatiivisella tasolla

3. Hankintoihin liittyvän koulutuksen lisääminen

THL:n koordinoima vammaispalveluiden järjestäminen ja hankinta -koulutuskiertue 2019 voidaan mainita hyvänä käytäntönä kehittää asiakasryhmien osallistamisen ja vammaisten yksilöllisten tarpeiden huomioon ottavien vammaispalveluiden järjestämisen ja hankintojen kehittämistä alueellisesti ja paikallisesti. Koulutuskiertueen paikkakuntia oli 6 eri puolilla Suomea ja sosiaalityöntekijöitä sekä hankintajuristeja osallistui koulutuksiin paikan päällä ja etäyhteydellä. Koulutuksessa avattiin Invalidiliiton toimesta YK:n vammaissopimuksen velvoittavuutta vammaispalveluiden järjestämisessä ja hankinnoissa. Aineistoa ja tallenteita koulutukseen on saatavissa THL:n ylläpitämässä sähköisessä vammaisten palveluiden käsikirjassa.

Lisäksi Invalidiliitto korostaa, että esteettömyyden huomioiminen hankinnoissa on tärkeää. Oli kyse sitten esimerkiksi henkilöliikenteen kalustosta tai majoitus- ja ravintolapalvelujen hankinnasta tai työllisyyspalvelujen hankinnasta, on asiakkaissa huomioitava myös erilaisia apuvälineitä käyttävät asiakkaat. Koulutusta ja osaamisen kehittämistä tarvitaan, jotta hankintaprosessissa pystytään asianmukaisella tavalla huomioimaan esteettömyyteen liittyviä näkökohtia.

4. Pysyvän julkisiin hankintoihin liittyvän vaikuttavan ja laadukkaan tutkimustoiminnan varmistaminen

Kommenttinne Kyvykkyydet –tahtotilan toimenpide-ehdotuksista. Minkälaisella tekemisellä saavuttaisimme parhaiten esitetyt tavoitteet?

Tulisi lisätä koulutusta esteettömyyden huomioimiseen hankinnoissa.

Lisäksi esimerkiksi vammaispalveluihin liittyen voisi olla tarpeen järjestää ajoittain valtionhallinnon taholta koordinoitu vammaispalveluiden järjestäminen ja hankinta koulutuskiertue. Koulutus tähtäisi alueelliseen asiakasryhmien osallistamisen ja vammaisten yksilöllisten tarpeiden huomioon ottavien vammaispalveluiden järjestämiseen ja hankintojen kehittämiseen.

Tiedolla johtaminen, vaikuttavuus -tahtotila: Suomi on edelläkävijä hankintojen tiedolla johtamisessa ja vaikuttavuuden kehittämisessä

Lausuntonne Tiedolla johtaminen, vaikuttavuus –tahtotilasta, yleiset huomiot

-

1. Suomi on edelläkävijä tietojen hyödyntämisessä

-

2. Luodaan parempia edellytyksiä vaikuttavuuden mittaamiselle ja edistetään vaikuttavuusperusteisia hankintoja

-

3. Hankintoja koskevaa vaikuttavuutta arvioidaan eri tasoilla

-

Kommenttinne Tiedolla johtaminen, vaikuttavuus –tahtotilan toimenpide-ehdotuksista. Minkälaisella tekemisellä saavuttaisimme parhaiten esitetyt tavoitteet?

-

Toimivat palvelut, laatu, osallisuus, markkinat -tahtotila: Tehdään toimivia ja laadukkaita hankintoja osallistavasti sekä markkinoiden elinvoimaisuutta edistään

Lausuntonne Toimivat palvelut, laatu, osallisuus, markkinat –tahtotilasta, yleiset huomiot

YK:n vammaissopimuksen julkista valtaa koskevana yleisenä velvoitteena on artiklan 4.3 mukaan kaikissa vammaisia henkilöitä koskevissa poliittisissa päätöksissä osallistaa heidät ja tiiviisti neuvotella heidän ja heitä edustavien vammaisjärjestöjen kanssa. Vammaisten henkilöiden osallistaminen heitä koskevien palveluiden järjestämiseen merkitsee positiivista erityiskohtelua ja se voidaan toteuttaa monin eri tavoin, kuten esim. asiakasraadin tai vammaisneuvoston kautta. Invalidiliitto näkee, että osallistaminen ei liity pelkästään sote-palveluihin. Kun hankintaa tehdään ja siihen osallistetaan asiakkaita, olisi hyvä huolehtia myös siitä, että asiakkaiden osallistaminen tapahtuu siitä huolehtien, että erilaiset vähemmistöt kuten vammaiset henkilöt tulevat osallistetuksi (esim. työllisyyspalvelut). Vähintään kuitenkin selkeästi vammaisia henkilöitä koskevat hankinnat tulisi tehdä tosiasiallisesti osallistaen vammaisia henkilöitä, kuten kuljetus-, apuväline-, kuntoutus- tai asumispalveluhankinnat.

1. Hankintayksiköillä on edellytykset markkinoiden hyödyntämiseen

-

2. Julkiset hankinnat ovat houkuttelevia erilaisille tarjoajille

-

3. Hankinnat suunnitellaan tarvelähtöisesti ja osallistavasti loppukäyttäjää kuunnellen

Hankkijan on ymmärrettävä mitä on hankkimassa ja mihin tarkoitukseen. Tämän takia hankkijan on osallistettava palveluissa ne henkilöt, joita asia koskee. Vammaisten henkilöiden osallistamiseen on kehitetty erilaisia malleja ja ne ovat vapaasti hyödynnettävissä. Invalidiliitto on ollut kehittämässä malleja niin aiemmin RAY:n (nyk. STEA) rahoituksella kuin myöhemmin myös ESR-rahoituksella.

Kommenttinne Toimivat palvelut, laatu, osallisuus, markkinat –tahtotilan toimenpide-ehdotuksista. Minkälaisella tekemisellä saavuttaisimme parhaiten esitetyt tavoitteet?

Vammaisten henkilöiden osallisuutta hankintoja tehtäessä voidaan edistää asiakasraatien, vammaisneuvostojen tai kokemustoimijoiden avulla. Asiakasosallisuutta on kehitetty mm. ESR-rahoitteisessa Vamo-hankkeessa, jossa vammaissosiaalityössä on testattu ja juurrutettu toimivia asiakasosallisuutta tukevia työmenetelmiä ja toimintakäytäntöjä.

Innovaatiot -tahtotila: Hankitaan innovaatioita haasteiden ratkaisemiseksi sekä tehdään hankintoja kokeilevasti ja kehitysmuotoisesti.

Lausuntonne Innovaatiot –tahtotilasta, yleiset huomiot

-

1. Kehitysmuotoisesti ajatteleva ja rohkeasti toimiva julkinen sektori, joka hyödyntää innovatiivisia julkisia hankintoja kehityshaasteiden ratkaisemisessa

-

2. Luodaan edellytyksiä julkisen sektorin ja yritysten väliselle yhteistoiminnalle ja vuorovaikutukselle sekä edistetään innovatiivisen markkinan syntymistä

-

3. Saadaan aikaan vaikuttavuutta innovatiivisilla hankinnoilla. Lisätään innovatiivisten hankintojen määrää 10 %:iin kaikista hankinnoista

-

Kommenttinne Innovaatiot –tahtotilan toimenpide-ehdotuksista. Minkälaisella tekemisellä saavuttaisimme parhaiten esitetyt tavoitteet?

-

Taloudellinen kestävyys -tahtotila: Hankinnoilla edistetään julkisen talouden kestävyttä yhteiskuntavastuullisesti

Lausuntonne Taloudellinen kestävyys –tahtotilasta, yleiset huomiot

YK:n vammaiskomitea on antanut suosituksen nro. 2 esteettömyysartiklasta 9. Suosituksessa todetaan, että on julkisten varojen tuhlausta, mikäli ei oteta julkisissa hankinnoissa vammaisten henkilöiden kannalta tavaroiden ja palveluiden esteettömyyttä asianmukaisesti huomioon, kun niitä julkisilla varoilla hankitaan. Kyse on vammaisten henkilön ryhmään liittyvästä positiivisesta erityiskohtelusta, kun julkisissa hankinnoissa esteettömyys vammaisten kannalta huomioidaan.

1. Torjutaan hankinnoilla harmaata taloutta ja edistetään verovastuullisuutta

-

2. Julkiset hankinnat ovat suunnitelmallisia ja kustannustehokkaita

Invalidiliitto korostaa, että esteettömyyden ja saavutettavuuden huomioiminen jo hankintavaiheessa edistää yhdenvertaisuutta ja estää mahdollisia muita korjaavia jälkikäteen syntyviä kuluja.

3. Vähennetään julkisten hankintojen hankinta- ja prosessikustannuksia

-

Kommenttinne Taloudellinen kestävyys –tahtotilan toimenpide-ehdotuksista. Minkälaisella tekemisellä saavuttaisimme parhaiten esitetyt tavoitteet?

Toimenpiteisiin ehdotamme 2. kohtaan sitä, että esteettömyys sisällytetään kriteerinä kehitettäviin tukipalveluihin.

Sosiaalinen kestävyys -tahtotila: Hankinnoilla edistetään julkisen talouden kestävyttä yhteiskuntavastuullisesti

Lausuntonne Sosiaalinen kestävyys –tahtotilasta, yleiset huomiot

Invalidiliitto on tyytyväinen, että Suomen strategiaan julkisista hankinnoista on otettu yhdeksi tahtotilaksi sosiaalinen vastuullisuus työllistämisen näkökulmasta. Tavoitteena heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymisen edistäminen on erinomainen. Useiden viime aikaisten selvitysten perusteella (Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2016, VANE 2017, Vammaisfoorumi ja Ihmisoikeuskeskus 2018) vammaiset ihmiset ovat heikommassa työmarkkina-asemassa kuin muut. YK:n vammaissopimuksen artikla 27 edellyttää Suomelta toimenpiteitä asian edistämiseksi.

1. Edistetään heikommassa työmarkkina-asemassa olevien työllistymistä siihen soveltuviissa hankinnoissa

Vammaiset ihmiset ovat heikommassa työmarkkina-asemassa kuin muut. Erilaisissa viime vuosina toteutetuissa kyselyissä on noussut toistuvasti esiin se, että vammaiset työnhakijat kokevat syrjintää työhaussa. Syrjintää on kuitenkin vaikea osoittaa, joten se jää piiloon syrjintätapauksia kuvaavissa tilastoissa. Julkiset hankinnat voivat olla hyvä keino edistää vammaisten ihmisten työllistymistä. Hankintoja ei ole vielä hyödynnetty siinä määrin kuin voisi olla mahdollista.

Heikommassa työmarkkina-asemassa olevat henkilöt voidaan ymmärtää hyvin monella tavalla. Vammaiset ihmiset jäävät yleensä hyvin marginaaliin asemaan eivätkä tule noteeratuiksi. Tästä syystä Invalidiliitto ehdottaa, että tavoitteeseen kirjoitetaan auki, mitä ryhmiä tarkoitetaan. Mikäli tämä ei ole mahdollista, tulisivat ne näkyä toimenpiteissä.

2. Hankinnoissa edistetään ihmisoikeuksien ja työelämän perusoikeuksien huomioimista

-

Kommenttinne Sosiaalinen kestävyys –tahtotilan toimenpide-ehdotuksista. Minkälaisella tekemisellä saavuttaisimme parhaiten esitetyt tavoitteet?

Toimenpide-ehdotukset ovat kannatettavia. Toimenpiteissä tulisi kuitenkin kirjoittaa auki ne kohderyhmät, joita tarkoitetaan puhuttaessa heikommassa työmarkkina-asemassa olevista.

Kannatamme yhteiskehittämistä järjestöjen kanssa esimerkiksi kohtaannon ratkaisemisessa: mistä hankinnassa tarjouksen jättänyt löytää mahdollisia työntekijöitä, kun edellytetään vammaisten työnhakijoiden palkkaamista? Invalidiliitto on rakentanut Sopivaa työtä kaikille -konseptia, jossa on tavoitettu pitkään työmarkkinoiden ulkopuolella olleita henkilöitä ja valmennettu heitä työnhakijoiksi. Konseptissa on myös kehitetty yhteistyössä palveluntuottaja Work Pilotsin kanssa Sopivaa työtä kaikille -digialusta, jossa voi tarjota keikka työtä tietyille kohderyhmälle, tässä tapauksessa eri lailla toimintarajoitteisille henkilöille.

Ekologinen kestävyys -tahtotila: Suomi on ekologisten hankintojen suunnannäyttävä

Lausuntonne Ekologinen kestävyys –tahtotilasta, yleiset huomiot

-

1. Suomen julkiset hankinnat tukevat Suomen hiilineutraalisuustavoitetta 2035 ja kiertotalouden toteuttamista

-

2. Suomen julkiset hankinnat tukevat luonnon monimuotoisuuden säilymistä

-

3. Suomen julkiset elintarvike- ja ruokapalveluhankinnat edistävät kestävästä ruokahuollosta ja hankinnoissa käytetään kestävästi ja vastuullisesti tuotettuja elintarvikkeita

-

Kommenttinne Ekologinen kestävyys –tahtotilan toimenpide-ehdotuksista. Minkälaisella tekemisellä saavuttaisimme parhaiten esitetyt tavoitteet?

-

Muuta

Mitä muuta haluatte vielä lausua?

-

Mäki Anne
Invalidiliitto ry